

Izobraževanje pazniškega osebja

Mr. Miha Čerin

načelnik v republiškem sekretariatu za pravosodje in občo upravo

1. Uvod

V zgodovini penitenciarne prakse nimamo veliko podatkov o osebju, ki izvršuje prostostne kazni. Šele v drugi polovici prejšnjega stoletja so začeli resneje obravnavati vprašanja o penitenciarinem osebju tudi na mednarodnih kongresih.

Jean Pinatel piše, da je v Franciji že odlok o kriminaliteti iz leta 1670 takole postavil zahteve, kakšni morajo biti ječarji: »Vsi hišniki in ječarji morajo delo opravljati osebno in ne po pisarjih. Znati morajo pisati in brati. Tisti, ki ne znajo pisati in brati, bodo zamenjani.« Ta imperativ in prepoved nam povesta, da je službo v zaporih opravljalo neprimerno osebje. Podobno zahtevo vsebuje tudi dekret iz septembra 1791, ki navaja, da morajo pazniki biti osebe neoporečnega značaja in vedenja, da morajo priseči, da bodo varovali tiste, ki so jim izročeni in da bodo z njimi ravnali obzirno in humano.¹

Nedvomno lahko trdimo, da so bili ječarji oziroma ključarji osnovno in najbolj množično osebje v prvih zaporih primitivnega obdobja po uvedbi kazni odvzema prostosti. Le postopoma so postali javni oziroma državni uslužbenci. Pri deportacijah in v kolonijah so njihovo nalogo opravljali bivši ali odsluženi oficirji in vojaki (npr. Machonochie Alexander, Walter Crofton). V zaporih so uvajali vojaško disciplino in red. Kadri z vojaškimi izkušnjami so bili dobrodošli.

Osnovne naloge tega pretežno stražarskega osebja so bile: varovanje zapornikov pred pobegom, vzdrževanje discipline, nadzor pri prisilnem delu in posebnih napravah za fizično mučenje zapornikov (»shot drill«, »treadmill«), telesne kazni z bičanjem zaradi kršitve discipline in podobno.

Postopna uvedba celičnega sistema (v Evropi po letu 1830) in gradnja velikih zaporov sta začeli vplivati na nastajanje posebne vrste javnih uslužbencev — paznikov. Ti tvorijo jedro penitenciarne službe v prejšnjih klasičnih in še tudi v današnjih sodobnih sistemih izvrševanja kazni odvzema prostosti. Pazniška služba ima že po tradiciji bolj ali manj vojaško organizacijo (vodenje — poveljevanje, uniforma, oborožitev, službena pravila in podobno). Pazniška služba je v bistvu osnovna in vedno navzoča prisila, kot manifestno znamenje oblastnega prisiljevanja tistih, ki jim je vzeta prostost.

¹ Jean Pinatel: *Traite elementaire de science penitenciarie et de Defense social*, Paris 1950, str. L.

Objektivne spremembe v kazenskih zavodih so imele za posledico tudi spremembe v nalogah stražarske oziroma pazniške službe. Polagoma nastaja vsebinska sprememba med stražarjem, ječarjem — ključarjem in paznikom. Tem vrstam zaporskih uslužbencev so se postopoma pridružili tudi novi uslužbenci (poslovodje, učitelji, zdravniki, duhovniki). S tem nastaja od prvotnega primitivnega stražarja pa do današnjega sodobnega paznika tudi nova vrsta strokovnih uslužbencev.

V sistemu skupnega zavora se pridruži stražarju po potrebi najprej duhovnik. Nizozemci so uvedli v zapore delo. Celični sistem (zlasti auburnski) uvede skupno delo obsojencev, ki jih pri delu vodijo in nadzirajo pazniki, ki morajo imeti tudi znanje o delu, ki se opravlja. V zavodih celičnega sistema je v zavodu tudi zdravnik poleg duhovnika. V progresivnem in irskem sistemu pazniki tudi opazujejo obsojence, dajejo svoje mnenje o možnosti napredovanja v višjo klasifikacijsko skupino. Paznik je postal preddelevec — mojster v delavnici, pozneje učitelj. Sodobni sistemi poznajo več vrst kazenskih zavodov, kjer se stražarjem, paznikom poleg zdravnika, paznika učitelja in paznika mojstra pridružijo še novi strokovni delavci: pedagog, andragog, psiholog, psihiater, socialni delavec, tehnični inštruktorji in podobno. Pri tem razvoju se paznik vedno bolj oddaljuje od stražarja in se približuje drugemu prevzgojnemu osebju. Tak je razvoj pri nas in v mnogih drugih deželah.

2. Sodobno pojmovanje pazniške službe

Pazniki predstavljajo prvo penitenciarno službo v sistemu izvrševanja kazni odvzema prostosti.

Retributivna in zastraševalna koncepcija kaznovanja, ki je vzdržala v teoriji in praksi bolj ali manj vse 19. stoletje, v bistvu ni spreminjala vloge pazniške službe, kljub živahni dejavnosti penitenciarne šole, pozneje pa tudi pozitivistične in sociološke šole.

Penitenciarne praksa je kljub starim koncepcijam v kazenskem pravu iskala nova pota, ki jih je odpirala novo nastala znanost o kriminaliteti — kriminologija. Ta je napravila penitenciarne praksi veliko uslugo pri njenem razvoju. Ob sodelovanju medicine, zlasti psihiatrije, pa sociologije in psihologije so nastajali novi pogledi na kriminaliteto. Znanost je ugotovila, da je kriminaliteta zakonit, družben in individualen

pojav. Tedaj stopi v ospredje zanimanje za osebnost storilca kaznivega dejanja in za vzroke, ki so privedli človeka do tega, da je storil kaznivo dejanje.

Določen premik opazimo najprej v kazenskem postopku in penitenciarinem obravnavanju mladoletnih storilcev kaznivih dejanj. Ugotovili so, da je delikt produkt medsebojnega delovanja biopsihosocialnih faktorjev, človekove družbene biti in zavesti.

Pazniška služba se je razvijala iz stražarjev, ključarjev in ječarjev z neurejenim statusom v posebno formacijo kapitalističnega državnega stroja za izvajanje nasilja in oblasti nad človekom, ki mu je naložena kazen, za delikt, ki ga je storil kot subjekt s svobodno in hudobno voljo. Popolna izolacija obsojenih delinkventov naj bi s pomočjo kontrole te klasične pazniške službe zagotovila družbeno varnost pred kriminaliteto. S strahom, pokoro, trpljenjem, postom in verskim poukom pa naj bi dosegli poboljšanje in satisfakcijo za »porušeni pravni red in večno pravičnost«. S tem naj bi opozorili tudi druge, naj se varujejo kaznivih dejanj.

Storilčeva osebnost je v zadnji četrtini prejšnjega stoletja le dobila delen odsev v kazenskem pravu v obliki pogojne obsodbe in pogojnega odpusta.

Zlasti slednji je napravil precejšen premik v penitenciarni praksi z nastankom progresivnega in irskega sistema izvrševanja kazni. Nova kriminološka spoznanja so z nastankom teh sistemov načela vprašanje aktivnega ravnanja z delinkventi, da bi jih poboljšane vrnili družbi. Progresivni sistem je pomenil delen umik povračilnosti kazni. Upošteval je obsojenčevo pozitivno obnašanje ter ga spodbujal s pogojnimi odpustom.

Irski sistem izpopolnjuje aktivno usmerjanje obsojenca, ki se dobro vede, s tem, da ga pripravljajo v oddelku za svobodnjake, ki je brez straže, na pogojni odpust kot preizkušnjo. S tem se pa že spreminja vloga pazniške službe, ki kot edina služba v zavodu dobi najprej v pomoč učitelja oziroma vzgojitelja k mladoletnim obsojencem. V mladinskih oddelkih kaznilnic se pojavi paznik vzgojitelj z učiteljsko izobrazbo; opravlja pazniško in učiteljsko funkcijo.

Nekajstoletni razvoj osnovne in edine penitenciarne službe se giblje torej od stražarja, ključarja in ječarja do paznika kot državnega uslužbenca, ki ima po navadi tudi obrtniški poklic, do paznika vzgojitelja.

3. Izobraževanje paznikov po svetu in v Jugoslaviji

Jean Pinatel, znani francoski kriminolog, ugotavlja, da strokovno izobraževanje penitenciarne osebja doslej še nikoli ni bilo predmet resne organizacije. V Franciji so začele delovati prve šole za paznike leta 1869. Tedaj je šlo predvsem za to, da bi paznike usposobili, da bi lahko zapisali razna dejstva, ki jih zapazijo v službi, zlasti pa disciplinske prestopke zapornikov. Šole so bile organizirane na prostovoljni bazi pri jetnišnicah in velikih zaporih. Te vrste šole niso živele. Leta 1892 so spet napravili poizkus, da bi poleg jetnišnice organizirali nižje šole za paznike. Višja šola je bila ustanovljena v Parizu. Sprejemala je najboljše učence nižjih šol. V šolah ni bilo enotnega učnega načrta niti vodenja. Šolanje tudi ni prispevalo k boljšemu opravljanju poklicnega dela. Številni pazniki, ki so končali te šole, so dobili službo kot pazniki pisarji v sodnih pisarnah. To je bil ključ za prehod v upravne službe. Leta 1893 je finančni zakon odobril sredstva za nižjo in višjo penitenciarno šolo, ki sta bili obvezni in sta začeli delati po posebej izdelanem programu leta 1894. Pouk je bil trikrat ali šestkrat tedensko po več ur, v delovnem in prostem času. Odsotnost osebja iz službe v času pouka je imela za posledico skorajšen konec šole in številne kritike, ki so dobile odmev tudi v skupščini. Krediti za šole so se zmanjšali in leta 1907 je bila ukinjena višja šola. Leta 1907 pa so ustavili vse kredite in šole so prenehale delati.

Pozneje je prevladovalo stališče, da je najboljša strokovna izobrazba, pridobljena v praksi. Kljub temu so leta 1927 ustanovili v Fresnesu višjo penitenciarno šolo. Dokončana šola je usposabljala diplomante za poveljnike paznikov oziroma pomočnike direktorjev. Ta šola je bila dvoletna in je kmalu prenehala delati. Leta 1946 je bila s francosko penitenciarno reformo obnovljena. Pogoj za vpis v to šolo je splošna srednja ali višja šola. Šola ima specializiran dvoletni pouk iz kriminologije, kazenskega prava, sodne medicine, higijene, psihologije, penitenciarne tehnike, finančnih ved, organizira prakso v različnih službah v zaporu in strokovne ekskurzije. Opravljeni študij z zaključnim izpitom na tej šoli omogoča srednja in višja mesta v penitenciarni upravi. Ti kadri so potem inštruktorji in predavatelji na tečajih v kaznilnicah.

Glavna reforma je v Franciji po zadnji vojni odpravila prejšnje regionalno šolanje in kadro-

vanje in ga nadomestila s sodobnim nacionalnim kadrovanjem.²

Za pazniško osebje, ki stopa v službo, so organizirani regionalni penitenciarne šestmesečni tečaji praktičnega in teoretičnega pouka. Tak tečaj ima tudi nalogo, da izloči nesposobne. Po programu šole za penitenciarne upravo de Plessis-le-Cemte a Fleuri-Merogis so za paznike pripravnik predvidene tri skupine predmetov: 1. služba za splošno upravo, 2. varnostna služba in 3. penitenciarne služba.³

Druga dežela z močno penitenciarne tradicijo, toda socialistično družbeno ureditvijo, je Poljska. Ta država ima zelo razvito strokovno izobraževanje penitenciarne kadrov različnih stopenj.⁴

Za najmlajše uslužbenke, predvsem za paznike, imajo šolski center v Szczypiornu. Tu imajo tečaje po pet mesecev za splošno strokovno izobrazbo in posebnosti pazniške službe (vojaške veščine, judo). Začetni pouk je namenjen zunanji varnostni službi in oboroženemu spremstvu obsojencev. Po končanem tečaju premestijo najboljše kandidate, potem ko so opravili nekajmesečni staž, v notranjo službo v zavodih. Predvidene imajo posebne tečaje za nadzornike paznikov, ki delajo znotraj zavodov.

Posebnost poljskega šolanja penitenciarne kadrov je šola penitenciarne tehnike v Varšavi, ki je bila ustanovljena leta 1958. To je strokovna šola druge stopnje, usmerjena v pedagogiko in penitenciarne tehnike. Traja tri leta in je organizirana v obliki večernih tečajev. V njej se oblikujejo srednji kadri za vse službe in vrste zavodov. Šola deluje v štirih pokrajinskih centrih. Diploma te šole ima stopnjo srednje šole in omogoča vpis na univerzo.

Splošni izobraževalni program te šole obsega poljski in ruski jezik, domačo književnost, zgodovino, zemljepis, matematiko, geometrijo, fiziko in kemijo. Poleg splošnih predmetov obsega šolski program še penitenciarne teorijo (zadnja dva semestra), penitenciarne prakso, pravne predpise, klasifikacijo obsojencev, zdravstveno službo, kazensko in civilno pravo, upravno in delovno pravo, pedagogiko, psihologijo, psihopatologijo in kriminologijo.

Prejšnji grški režim je uvedel stroge kriterije za paznike. Prva faza izobraževanja traja dve leti

² Jean Pinatel: *Traite elementaire de science penitentiaire et de Defense social*, Paris 1950, str. L.

³ *Ministere de la Justice, Programme de formation initiale D'eleve — surveillant*, Juin 1967.

⁴ Dr. Piotr Wierzbicki: *Vzgoja uslužbenecv v KPZ na Poljskem — Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 1966/3, str. 119—122.

in je hkrati preverjanje kandidatov glede na njihovo sposobnost. Od osebnih lastnosti zahtevajo živahno inteligenco, duševno uravnovešenost, dobro zdravje in neoporečnost. Posebej je potrebna še sposobnost za vzgojni vpliv na obsojence, za opazovanje, poročanje in skrb za tretman.

Preizkus za nižje osebje se praktično konča s šestmesečnim tečajem. Šola deluje v centralnem zaporu. Poučujejo kazensko pravo, penologijo, predpise o zaporih, higieno, prvo pomoč in penitenciarne tehnike. Opravljeni izpit je pogoj za nadaljevanje službe. Tečajniki postanejo splošni pazniki. Poleg teh so še specializirani pazniki s strokovnimi nazivi kvalificiranih delavcev, kot so bolničarji, mizarji, strojniki, električarji in kmetijci. To je njihova dodatna specializacija. Opravljajo strokovno-tehnično službo v obratih in delavnicah.⁵

Podobne šole kot Francija ali Grčija imajo tudi Belgija, Nizozemska in nemške dežele.

Nizozemski šolski center za strokovno vzgojo uslužbenecv je bil ustanovljen leta 1957 v centralnem zaporu v Haagu. Tu je tudi selekcijski (opazovalni) center. Šolski center skrbi za šolanje vsega zaporniškega osebja na Nizozemskem. Kandidate seznanjajo s problemi administracije v zaporih in modernimi didaktičnimi metodami. V šolski center pošiljajo tudi uslužbenke z daljšo prakso za nekaj dni ali tednov, da bi se skupaj s kolegi na novo usposobili, pod vodstvom strokovnjakov, v modernih prevzgojnih metodah, da ne bi zaostali v razvoju. Tu prirejajo tudi tečaje in konference za paznike, socialne delavce, tehnično osebje, upravne uslužbenke in kazniške kurate. Za razne predmete imajo na voljo univerzitetne profesorje.

Šolski program je usmerjen tudi v tehniko pravih medsebojnih odnosov uslužbenecv z obsojenci.

Tečaji trajajo od 14 dni do 1 meseca. Vsako leto jih izpolnjujejo z dodatnim programom. Program je teoretičen in praktičen. Teoretična predavanja so iz penologije, prava, sociologije, pedagogike in psihologije. Pri praktičnem delu pa mora skupina reševati določene naloge. Eden igra vlogo obsojenca in izziva situacije, kakršne so značilne v zaporih, drugi morajo reagirati in reševati

⁵ Ch. Triantaphyllidis: *Penitenciarne sistem v Grčiji*, Izbor, Zagreb 1966/3, str. 284. Avtor je bil načelnik za izvrševanje kazni v Grčiji. Je pobudnik modernizacije kazenskih zavodov in izobraževanja penitenciarne uslužbenecv do udara junte. Sedaj je upokojen.

probleme tako, kot bi jih reševali na delovnem mestu. Vodja skupine popravlja ravnanje. Pojasnjuje in interpretira pravilen ali nepravilen odnos, svetuje najboljše načine in podobno.

Namen takšnega šolanja je zblížiti paznika in obsojenca kot človeka, tako, da bi videl obsojenec v pazniku resnično avtoriteto, da se bo nanj obračal v težavah in da mu bo zaupal.

Obsojenci so s takim postopkom zadovoljni. Zmanjšalo se je število disciplinskih prekrškov. Šolanje kadrov na Nizozemskem kaže v vsem napredek in korist.⁶

V Sovjetski zvezi nimajo takih paznikov, kakršne pozna evropska penitenciarna praksa. Zunanje zavarovanje kazenskih zavodov in delovnih kolonij opravljajo vojaške enote Rdeče armade. Notranje zavarovanje ima na skrbi stalna straža, ki pripada zavodu. Rekrutira se iz vojakov, ki so bili na zunanjem zavarovanju in so po odslužitvi vojaškega roka izjavili, da ostanejo v službi v zavodu. V notranjosti zavoda je stalna straža le v oddelku za izolacijo. Njena naloga je nadzor nad tistimi obsojenci, ki niso poslušni in so na delu v posebnem oddelku. Stražarji se ne smejo vmešavati v delo, ker vse dolžnosti v bivalnih prostorih opravljajo dežurni obsojenci. Obsojenci so razdeljeni na odrede in čete po 50—150. Vzgojitelj je oficir. Politične ure vodijo načelniki odredov.⁷

V novi Jugoslaviji se je začelo šolanje paznikov šele po letu 1951. Strokovno izobraževanje se je večinoma izvajalo po programih za milico, bodisi v posebnih tečajih za paznike, največ pa v splošnih šolah za milico. Ves poudarek je bil na predpisih za izvrševanje kazni. Močno pa smo pogrešali bolj diferenciran program za penitenciarno osebje v vseh strokovnih šolah za notranje zadeve.

Zelo spodbudno je delovala kratek čas penološka šola v Zagrebu, ki je začela delati jeseni 1956 kot poseben oddelek nižje šole za notranje zadeve Hrvatske. To je pri nas prvi resni poskus splošnega prizadevanja za strokovno izobraževanje kadrov za službo izvrševanja kazni.⁸

Zagrebska penološka šola je bila zamišljena kot srednja šola. V 5-mesečni tečaj je sprejemala kandidate z nepopolno srednjo šolo (prejšnja nižja gimnazija); absolventom je bila priznana stro-

kovna srednja izobrazba. Šolo so obiskovali večinoma pazniki s strokovnim izpitom. Zanimiv je tudi predmetnik te šole, ki je obsegal tele predmete: andragogiko (po knjigi prof. dr. Ogrizoviča), psihologijo, psihopatologijo, kriminologijo, kazensko pravo, kriminalistiko, ustavo in higieno. Posebej so predavali vojaške veščine in judo (samoobramba). Žal je ta šola že po nekaj letih prenehala delati.

Dala je največ nadzornikov paznikov, nekaj poveljnikov paznikov in upravnikov zaporov. Najboljši med absolventi so postali celo vzgojitelji.

Obetali so ustanovitev penološkega oddelka na višji šoli za notranje zadeve v Beogradu, vendar ga zvezni sekretariat za notranje zadeve ni ustanovil.

Posebno šolstvo za penološke delavce se v organih za notranje zadeve ni moglo obdržati. Ostali so samo še tečaji za paznike, strokovni izpiti za nadzornike in poveljnike paznikov s pogojem, da so končali srednjo ali višjo šolo za notranje zadeve.

Nekateri večji KPD so sami organizirali pripravniške tečaje za paznike.

V SR Sloveniji so po letu 1965 organizirali posebne tečaje za paznike pripravnike in en tečaj za višje paznike v republiškem merilu ob pomoči in sodelovanju strokovne šole za notranje zadeve v Ljubljani.

Minimalna pravila OZN o postopku z zaporniki obravnavajo tudi izobraževanje paznikov. Priporočajo intenzivno poklicno izobraževanje paznikov s sugestijami, ki bi koristile pri izdelavi programa izobraževanja v treh fazah.

Prva faza se začne v zavodu in ima namen seznaniti kandidate s poklicnimi problemi. Uprava zavoda v tem času ugotovi, ali imajo kandidati potrebne kvalitete. Kandidati ne smejo imeti nobene odgovornosti. Njihovo delo mora biti pod nadzorstvom starejšega uslužbenca. Direktor zavoda organizira za kandidate osnovni pouk iz prakse.

V drugi fazi kandidat obiskuje šolo ali tečaj, ki ga organizirata penitenciarna uprava ali uprava zavoda; le-ta je odgovorna za praktični in teoretični pouk. Izobraževanje temelji na razlagi odnosov z zaporniki in na osnovnih pojmih iz psihologije in kriminologije, na osnovah penologije s predpisi poslovanja in dela zavodov za izvršitev kazni, kazenskega prava in drugih, stranskih predmetov.

⁶ Čerin - Skalar, poročilo k študiji »Grupiranje obsojencev«, str. 79—80, 93—94, Inštitut za kriminologijo pri pravni fakulteti univerze v Ljubljani.

⁷ Poročilo o obisku v Sovjetski zvezi v maju 1968.

⁸ A. Sobotinčič: Penološka škola u Zagrebu, Pribornik 1957/1, str. 25—30.

V obeh fazah so kandidati razporejeni v skupine. Tako se prepreči, da bi jih prezgodaj uporabljali za službo, in se olajša šolanje.

Tretja faza zajema le kandidate, ki niso bili odstranjeni v prvih dveh fazah in ki so pokazali živo zanimanje in nagnjenost za službo. To je v resnici prevzemanje službe, v kateri paznik pokaže lastnosti, ki jih od njega pričakujemo. Poleg tega je treba tem paznikom omogočiti obisk višjih strokovnih tečajev iz psihologije, kriminologije, kazenskega prava in drugih sorodnih znanstvenih disciplin.

Minimalna pravila določajo, da je treba paznikom med službovanjem dodajati še izobrazbo, ki zajema bolj načelna in metodična vprašanja, kot pa ozko proučevanje predpisov.

4. Prihodnji programi za strokovno izobraževanje pazniškega osebja

Strokovno izobraževanje paznikov in višjih paznikov je treba tudi v prihodnje organizirati in izvajati po posebnih strokovnih izobraževalnih programih, za katere imamo nekaj izkušenj. Praksa kaže, da so pravilno zajeli strokovno izobrazbo paznikov in višjih paznikov.

1. Predmetnik pripravniškega tečaja za paznike

I. Družbena in državna ureditev SFRJ	50 ur
II. Temelji kazenske zakonodaje — kazensko pravo	50 ur
— kazenski postopek	50 ur
— kriminalistika	30 ur
III. Temelji penologije	
— zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in izvršilni predpisi	60 ur
— psihologija in psihopatologija	45 ur
— pisarniško poslovanje (pismeni, praktični izdelki)	50 ur
— pazniška služba	50 ur
— telesna vzgoja in judo	66 ur
— streljanje in oborožitev	30 ur
— pravila službe	36 ur
IV. Higijensko tehnična zaščita pri delu in požarna varnost	35 ur
— splošna higiena in prva pomoč	20 ur
V. Strokovne ekskurzije	24 ur
Skupaj	586 ur

2. Predmetnik za šolanje višjih paznikov

a) Družbena in državna ureditev SFRJ	20 ur
b) Organizacija pravosodnih organov glede na kazenski postopek	20 ur
c) Kazensko pravo (izbrana poglavja iz kazenskega zakonika, zakonika o kazenskem postopku in temeljnega zakona o prekrških)	50 ur
č) Penologija (zgodovinski sistemi izvrševanja kazni odvzema prostosti, izbrana poglavja iz zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, izvršilni predpisi, problemi v boju za resocializacijo)	50 ur
d) Psihologija in psihopatologija v penologiji	30 ur
e) upravno delo in upravni postopek v KPZ	10 ur
f) Praktične vaje iz pazniške službe	24 ur
Skupaj	204 ur

Predmetnika za strokovno izobraževanje paznikov pripravnikov in višjih paznikov ustrezata potrebam delavcev s tema nazivoma, njihovim delovnim mestom, ki so določena v sistemizaciji in organizaciji pazniške službe. Predmetnika imata precejšnje število ur. Upoštevati je treba, da za tečaja niso še napisane potrebne knjige, skripta in da ni na voljo ustreznih učil. Vse to podaljšuje predavanja in pouk. Poleg tega je potrebno tudi določeno število ur za izpraševanje in ponavljanje. Ko bodo napisana skripta in knjige, bo mogoče število ur precej zmanjšati. Tečaj za pripravnike bi trajal največ štiri mesece, za višje paznike pa dva meseca.

3. Predmetnik za šolanje nadzornikov paznikov, ki imajo srednjo šolo

Predmetnik za nadzornike paznikov upošteva, da so nadzorniki vodilni kader v pazniški službi, ki opravlja največ vzgojnega dela, tako pri obsojencih kot pri paznikih. Tečajev po predloženem predmetniku še ni bilo. Vrstni red predmetov je urejen po pomembnosti, zahtevnosti in po potrebi v službi. Upošteva pa seveda pridobljeno srednjo izobrazbo in prakso v službi.

Glede števila ur v tečaju velja pripomba za tečaja za pripravnike in višje paznike. Upoštevati je treba, da tu še nimamo izkušenj.

- a) Pedagogika z andragogiko
- b) Psihologija
- c) Kriminologija s penologijo
- č) Kazensko pravo (izbrana poglavja iz KZ, ZKP, TZP)
- d) Pazniška služba
- e) Higiena, prva pomoč in varstvo pri delu
- f) Finančno in gospodarsko poslovanje KPZ

4. Predmetnik za srednjo strokovno šolo za nadzornike paznikov

Ta šola bi imela tudi pomen splošne srednje šole. Zato mora predmetnik vsebovati vse glavne splošne predmete, ki jih imajo srednje šole, poleg tega pa še strokovne predmete, ki jih zahtevamo za naziv nadzornika paznikov. V praksi bi verjetno lahko organizirali to šolo kot večerno šolo v večjih mestih in bi trajala 3 leta. Vpisali bi se lahko le višji pazniki, tehnični inštruktorji (visoko kvalificirani delavci, ki delajo z obsojenci v obratih in delavnicah, lahko pa tudi drugi delavci v KPZ, ki jim je potrebna srednja izobrazba).

Tako šolo bi lahko organizirali tudi v zveznem merilu kot redno šolo, z medrepubliškimi sodelovanjem, tako da bi bili učenci prosti službene obveznosti. Šola bi morala imeti priznano stopnjo srednje šole.

Splošni predmeti:

- a) Slovenščina
- b) Tuj jezik
- c) Zgodovina
- č) Geografija
- d) Fizika
- e) Matematika
- f) Sociologija
- g) Politični sistem SFRJ
- h) Gimnastika

Strokovni predmeti:

- a) Pravoznanstvo
- b) Kazensko pravo
- c) Psihologija in psihopatologija
- č) Pedagogika z andragogiko
- d) Kriminologija s penologijo
- e) Gospodarsko in fin. posl. KPZ
- f) Pazniška služba
- g) Higiena, prva pomoč in varstvo pri delu

5. Za pripravo na strokovne izizpite za naziv poveljnika paznikov bi bilo potrebno prirediti krajše tečaje. Slovenija potrebuje samo enega poveljnika paznikov. Zato naj predlog velja za druge republike.

- a) Kriminologija s penologijo
- b) Psihologija in psihopatologija
- c) Pedagogika
- č) Sociologija
- d) Kazensko pravo (izbrana poglavja iz KZ, ZKP in TZP).

5. Sklep

1. Nesporno je, da so metode dela organov za notranje zadeve že takoj po vojni prodrle tudi v prakso izvrševanja kazni odvzema prostosti. Nekdanja pojmovanja o pazniški službi niso dajala nikakršne možnosti za kvaliteto in skrbno kadrovanje ter strokovno izobraževanje. Družbena in politična neoporečnost osebja pa ni dovolj, da bi lahko ugodili tudi vsem strokovnim zahtevam. Iz tega zornega kota moramo priznati, da je pristojnost organov za notranje zadeve v zadevah izvrševanja kazni odvzema prostosti ovirala naprednejši in kvalitetnejši razvoj pazniškega osebja in njegovo strokovno izobraževanje.

2. Novo pojmovanje o vsebini sistema izvrševanja kazni odvzema prostosti v Jugoslaviji zahteva aktivno prizadevanje vsega penitenciarnega osebja za vzgojo in poboljšanje obsojencev. Take ugotovitve nam nalagajo zavestno preobrazbo pazniške službe. Paznik postaja poseben strokovni poklic, ki zahteva ustrezno splošno in strokovno izobrazbo. Pazniška služba naj postane tretmanska služba.

3. Vsebina strokovnih izobraževalnih programov za paznike v razvitih deželah in v Jugoslaviji kaže, da penitenciarne sistemi štejejo paznike med osebje, ki naj opravlja tudi vzgojno delo, ne pa samo varnostno, redarsko in stražarsko službo.

4. Pazniška služba se ne bo mogla uspešno razvijati in preobraziti v vzgojno službo, če v penitenciarne zavodih ne bo dovolj strokovnjakov, kot so pedagogi, psihologi, pravniki penologi, socialni delavci, zdravniki in tehnični inštruktorji. Prav pri tej vrsti specializiranega osebja bodo

pazniki lahko črpali novo vsebino za delo z obsojenci.

Tudi priporočilo zvezne skupščine o nadaljnjem zatiranju kriminalitete in nekaterih drugih za družbo škodljivih pojavov (Ur. l. SFRJ, št.

23/64, str. 438) naroča, da je treba razvijati specializirane institucije, bolj strokovno in znanstveno reševati probleme kriminalitete. To bomo lahko dosegli le z boljšim, kvalitetnim kadrovanjem in izobraževanjem.

Training of Custodial Staff in Prison

by Mgr. Miha Čerin, Head, Correction Department, Secretariat for Judicial Administration, Slovenia

Penological theory has long been of the opinion that the training of qualified personnel is vital to any implementation of imprisonment penalties. This also holds good for custodial staff, which has always been considered the primary service in administering penitentiaries. Custodial staff, nowadays numerically the largest category of personnel in penitentiaries, is considered a basic factor in modern prison administration. Criminological theory today is directed towards a new aspect of special prevention which should be carried out in penitentiaries, based on the treatment and reintegration of inmates in society. Therefore, penological theory has been searching for new methods of reeducation, enabling inmates to lead normal lives and work after serving a prison service.

Treatment of offenders represents a harmonically coordinated program of all institutional services (educational, medical, psychological, work-training, and custodial staff) and of all personnel in a given institution. Hence it is necessary to train and educate custodial staff for their tasks. If the work of custodial staff contained more features of offender treatment, their whole position — considered from the inmates' viewpoint — would be raised to the

level enjoyed by prison staff in their everyday environment.

The position of custodial staff is evolving from that of jailors and prison-keepers towards the status of educators, teaching assistants, psychologists, social workers and other specialists. Under the supervision of the latter, custodial staff are helping in rehabilitating prison inmates. This involves trying to prepare them for life in free conditions.

Isolated work by custodial staff, not integrated with the work of other penitentiary services, would be damaging and would contrast sharply with the aims of institutional penal sanctions. The aims of an intelligent policy towards offenders should lead the work of custodial staff to contain as many educational and non-repressive procedures as possible. If treatment is to be carried out in a penitentiary, the custodial staff must have the professional knowledge necessary to take care of everyday life and work of inmates. In this way, custodial staff influence inmates by educational, psychological, social, and work-training methods, by sport, and encouragement of initiative among the inmates themselves.

For such work, custodial staff must have special professional training.